„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
за по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВИ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 189. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 9. (21.) ДЕКЕМБРА 1877. ГОДИНА XII.

ТЕЛЕГРАМ „ЗАСТАВИ.“

БЕОГРАД 7. дек. Хорватовић заузео Адлију кулу. Капетан Милојевић 17 села око Новог Пазара. Влајковићеви добровољци стоје у Мозгову код Делиграда. Стан врховне команде у Крушевцу. Дрина придошла, разлила се до Бјелипе.

Мајор Марсал, енглески аташе, оде јутрос у Крушевац. Француски конзул Розуа одпутовао у Америку.

Борба око Ниша траје једнако. — На Јавору, на турском земљишту, утврђују се.

ТУРСКА ТРАЖИЛА ПОСРЕДОВАЊЕ.

После пада Плевне обратила се порта на гарантне велесиле са једном окружницом, у којој их позива, да између Турске и Русије посредују за мир. Та окружна нота турска у многом погледу разбистрава ситуацију. Тиме Турска признаје пре свега, да је побеђена не само у Азији, где је читаву једну провинцију изгубила, него и у Бугарској. Данас признаје Турска туторство европских велесила, које су на паришком уговору потписане, и рада би, да је те велесиле спасу од руског ударца и тако јој очувају не само јадну независност, него и целокупност њезину. После цариградске конференције, на којој је порта одбацила предлоге европских велесила, позивајући се на своје суверенство и тобожњи Мидатов устав, данас малодушно пристаје на туторство европско, и ако то отвореним речима не исказује.

Циљ турска, коју мисли порта том нотом постићи, јасна је. Она хоће мир на основу независности и целокупности турске царевине. Како пак и у самом Стамболу морају увиђати, да Русија после тако великих жртава неће пристати ни да се разговара о миру на таком основу, то је очевидна намера турска, да дипломатским посредовањем европским створи неприлике руском даљем продирању у срце турске државе. Турчин се у невољи лаћа старог сретства, помишља на ону изреку, да Алах неће ђаура сјединити, већ раздвојити, па се отуда својем спасу нада. Отоманска влада својим апелом не помишља дакле никако на мир у правом смислу речи, него на заклон, који очекује од хришћанске Европе против Русије. Кад би пошло Турској за руком, да бар Енглеску увуче у рат против Русије, она би с таким успехом задовољна била. Заплет би био замршенији, па из тог би се могли још већи комешаји излећи, који би на послетку Турској како год спаса можда донели.

Међу тим од свега тога неће ништа бити. Познато је целом свету, да Русија немисли овог пута правити мира дотле, док коначно неизвојује слободу подјармљеним хришћанима. Турска је истина побеђена на свима бојиштима, ал још није сломљен о холи дух отомански, још неће Турци онолико попустити, колико је за бољу хришћанску судбину од преке потребе. С тога Русија неможе још сада помишљати на мир. За кнеза Горчакова веле, да је после пада Плевне једном приликом о миру се изјавио тако, као да он сада и нема спремљених услова за мир. Кад Руси у Дренопољ доспеју, тад ће Горчаков своје услове изнети, ако се буду тражили, ал на услове после Плевне Горчаков није мислио. По томе је разумљиво, да Русија у овом времену не мисли, да је ствариточног мира сазрела. Тек, кад се руска војска прелије по Румелији и загрози престоницама турским, тек тада моћи ће Русија изићи на среду са својим програмом.

То је, што се мериторне стране тиче. Осим тога, Турска није ни формално погодила пута, који води миру. Обратила се на гарантне силе и тиме је подсетила на паришки уговор. Тај пак уговор давно је прорешетан, а овим ратом збрисаће се са свим. Русија ће да уништи све, што је последица кримскога рата. С тога ће се она упустити у преговоре о миру само тако, ако се Турска непосредно обрати на њу и потражи мира. Тим ће се бацити на милост и немилост у начучја руска и Русија ће моћи диктирати оно, што ће спасоносно по хришћанску будућност да буде. Осим тога, Турска ће се тим путем одрећи фактично заштите европске, који јој париски уговор пружа.

Сви ти намишљаји у руским меродавним круговима врло су добро познати европским велесилама. Бизмарк очевидно подупиреже сепаратан руско-турски мир. Посланик немачки давно је већ упутио Турску, да се непосредно обрати на главни руски стан рад преговора о миру. Гроф Андраши пак, преко својих органа изјављује, да би Аустро-Угарска само у том случају посредовала, ако би обе странке потражиле посредовање то. Како је пак извесно, да Русије тога посредовања потражити неће, то се Андраши по невољи унапред опростио те бриге. Према својим земљацима доста је вешто и маскирао стоју неутралност, из које се макнути неће крај свих митинга и сокачких ексцеса по Будим-Пешти.

Остаје још Енглеска, која је све до скора желила, да се мир углављује посредовањем оних држава, које су на паришком уговору потписане. Но у овом часу и сама је Енглеска одустала од тога и непротиви се више сепаратном руско-турском миру. Шта је навело Енглеску на ту попустљивост и обрт, да ли каква обећања руска или посве сигуран фијаско за случај посредовања, то је за сад још скривено у тајном крилу будућности скоре. Довољно је то, да Енглеска непомишља данас, да прихвати позив турски за посредовање мира у овом часу.

И тако је турски труд око окружне ноте био узалуд. Тиме је и европска дипломација признала, да је источна криза прешла у другу озбиљнију фазу. Признала је, да после Плевне неможе више бити разговора о независности и целокупности турској, да је цел овоме рату много даља и радикалнија, но што је цариградска конференција заснована. Турској пак, која је овом приликом могла увидети, да је самој себи остављена и кобној судбини напуштена, тој држави остаје, да се још брани колико и како може, док неподлегне са свим. За зликовачка недела своја платиће отоманска царевина скупо. Европа ће бити очишћена од Турака и испуниће се она српска реч, да ће друмови пожелит' Турака, ал Турака више бити неће.

Са бојног поља.

По првом кретању српске војске може се донекле видети акција српска на коју се страну обрнула. Хорватовићев кор спушта се од Вел. Извора према граду Видину и на том путу заузео је кулу Адлије. Тај ће кор по свој прилици заједно оперирати с једним румунским одељењем против Видина и посешће добар део западне Бугарске, чиме се и руска војска у већем броју оспособљава за офензиву; јер ће мање на посаде употребити морати. Приметити нам је, да је Хорватовићу према свом опробаном јунаштву и вештини војничкој саразмерно најужи делокруг намењен.

Друга је тачка, на коју се упутила српска војска град Ниш, са околицом својом. Према том граду оперира и моравски и шумадијски кор. Један од Тополнице и Сеченице, други од Суповца. Последњи брзојав са српског бојишта вели, да борба око Ниша непрестано траје. Из тог би се могло изводити, да Срби неће тај град само цернирати, па даље ступити на окупацију земаља, него да су намерни на првом излету Ниш да освоје. Та би добит Србе стала жртава, и ако Ниш није од јаких и утврђених градова турских, као што су они у источној Бугарској.

Трећа је операциона линија према Старој Србији и то од Рашке на Нови-Пазар и од Јавора на Сеницу. На првој линији оперира један део шумадијског кора. Капетан Милојевић заузео је на тој страни 17 села. На другој линији, према Сеници, оперира кор Тих. Николића, који је прешао границу и на турском се земљишту утврђује.

Како је главни стан српски у Крушевцу, старој престоници, то изгледа, да ће поглавита тежња бити, да Срби заузму Стару Србију и у Призрену можда пруже руку Црногорцима, који би са арбанашке стране тамо доспели. И по томе би у главном српске операције биле сасма од руских одвојене.

Остаје још једна страна, на којој је животна тачка, а та је на Дрини, тој „поноситој међи између Босне и Србије“. Ту је ђенерао Алимпић са својом војском. Брзојав нам вели, да је та Дрина баш у ово време јако надошла и разлила се, не по Мачви, већ „до Бјелине“. Хоће ли се тиме да каже, да Србију само та природна околност пречи, да непређе у Босну, ал да какви политични обзири никакве улоге при томе немају. Видићемо из даљег развитка.

* * *

Петроград 29. новембра. (Нар. доп.) Тек што сам вам послао прво писмо о паду Плевне и упечатјма, које је он овде произвео, а већ је стигла била и око подне је циркулирала по вароши депеша од главнокомандујућега из Богота. Депеша је писана 28 нов. и гласи од речи до речи: Плевна је у нашим рукама са својом војском и Османом пашом. Ствар је била овака: Данас 28-г нов., у 7 и по сах. из јутра сва војска Осман-паше атаковала је наш гренадирски корпус, који је држао линију опсаде на левој обали Вида. Турци су започели нападај с намером да продру кроз наш ланац, те да се спасу на чистину. Нападај је учињен са очајничком храброшћу; део турске војске већ је допирао и продирао у наше траншеје и батерије; али су била узалудна сва напрезања и усиљавања непријатеља, да слома гренадире, они су остали непоколебљиви. После 5. сах. љутога боја Турци су били потиснути натраг. У то доба са свију страна појаве се наше војске, нагрну и окруже Турке са свију страна. Храбри бранилац Плевне, Осман-паша, рањен за време боја у ногу, преда се с целом својом војском. Одредити број заробљених Турака и задобијених трофеја није никако за сада могућно. Могу само рећи, да је сада у нашим рукама све, што је год било у Плевни. О губитцима нашим такође нисам у стању известити вас, али то знам, да су они према достигнутом резултату савршено ништавни. Највише су се одликовали, а и најваше пострадали: Астрахански, моји сибирски и самогитски гренадирски пукови.“

И тако оно, што смо ми одавно ишчекивали, сад се испунило. Плевна, која је закрчила била пут нашој храброј војски пала је и пут к ослобођењу наше браће, пут к слави и новим великим догађајима сад је отворен. Турског Севастопоља — нема више. Непобедни Осман предао је своју сабљу непријатељу, те је тако отворио храброј нашој војсци пут к Адријанопољу, а тамо даље и к Цариграду. Лепши дани, сјајнији часови приближују се полагано...

Сиромах Осман паша! Он се борио до послетка и бранио се јуначки. Али његова лична храброст, умеће, вештина и енергија нису му помогли. Још пре месец дана израчунао је неко, да ће опкољеном Осману и његовој војсци бити хране најдаље само до 27 нов. и да даље опкољени у Плевни Турци не ће имати шта јести, осим ако би један другога клали. И заиста ево, 28. пошто је сасвим ваљда нестало хране, Осман-паша се решава, да продре кроз непријатељски опсадни ланац. То је решење потпуно достојно храброга штитиоца Плевне, који је наумио био употребити сва могућна средства, пре него што би положио оружје. Али је у исто доба и сувише дрско, смело, јер је било немогућно испунити га. Опсадна линија била је и сувише чврста да би је уморени главу и очајањем Османови солдати могли прекинути. Уз то све чести руске војске биле су везане међ собом телеграфом, те се у свако доба сила могла брзо сконцентрисати на нужно место. По Осману није остало ништа друго чинити. Истина он је на два дана пре тога био послао у руски стан свога парламентара с пакетом, у коме су ваљда били изложени услови капитулације. Ти услови су, по свој прилици, одбачени, нису примљени у руском стану и Осман се реши тада на последњу очајничку битку. Са свом својом војском у само готово свануће јурне он, да продре кроз непријатељски ланац. Као ваљан рачунџија, он је напао на гренадире, који су ту први пут дошли у ватру, у нади да ће се ови новаци разбећи пред силним и бурним насртајем његових, и ако гладних али и прекаљених већ у бој ветерана. Но он се преварио у рачуну. Гренадири су јуначки дочекали јунаке Османове, и док је међ њима трајала љута и крвава борба, други делови руске војске, по даноме сигналу, брже боље ударе на Турке с бокова и заиђу им за леђа те их тако савршено одсеку од Плевне и окруже у пољу са свију страна. Осман-паша видећи тегобу свога положаја, рањен у ногу, прекрати борбу предавши своју сабљу победиоцу. У два сахата после подне на грозним плевнанским редутима већ се лепршала наша застава...

С надом Плевне и предајом Османа уништена је још једна турска војска. Остаје још Сулејман-паша с Мехмед-Алијом. Но Мехмед Алија није ни имао, нити има каке јаке војске. А Сулејман, ма да има под својом командом около 130.000 и ма да се одликује неизмерном тврдоглавошћу, опет не може учинити ништа, јер му сву силу паралише војска насљедникова. Даље брзо напредовање наше војске стоји ван сваке сумње. Војска наша, која је до сада стајала око Плевне, упутиће се за Балкан. А то ће по свој прилици приморати Сулејмана-пашу да се и сам са својом војском спусти к Адријанопољу. Усљед тога ће тада већи део војске престолонаслеђникове бити слободан и кренуће се у потеру за њим. Но све то идемо тек да видимо... К.

(*Како је било у Плевну*) пре катастрофе од 29. нов. о томе ово јављају бечкој „Преси“ из Свиштова:

У Плевну беше горе, но што се мислило. Још од почетка новембра трпљаху Турци и глад и зиму. Последње недеље пред предају доби сваки војник само по један лепчић, па шта више, нестане и воде. Становништво почне се бунити. Ухођење (шпијонажа) цветаше највећим цветом, погибао пређаше османову животу. У недељу се реши Осман, да окуша, пробити се. Сваг добије 50 фишека и двопека за неколико дана, узму собом топове и покретни трен, а позицијони топови, које не могаху повести, јер не имађаху коња, остану у редутима, сместив их у стражње лако приступне позиције, да би их за случај потребе могли лако повести. Болеснике и теже рањенике оставе у боницама, а лаке поведу собом; залишне пушке посакривају по црквама.

(*Подробније вести о паду Плевна.*) Не имајући још у целини подробна описа о паду Плевна, упућени смо све једнако на поједине краће, дуже телеграме разних новина, које овде доносимо.

Званични телеграм из Богота гласи: 29 нов., у очи турског нападаја на позиције 12. кора, предузета су и изведена неколика рекогносковања на целом источном фронту руском. Једно од отих рекогносковања потврди, као што је већ јављено, да су Турци почели прелазити Лом код Красне. Друго, изведено код Омуркеј-Карагоча, изврне се у прави бој, који међу тим сретно испадне по нас. Одељење, што рекогносковаше, састојаше се од 13 компањија курског пука, од љубишког хусарског пука и од 2 батерије под ђенералом Горчаковим. Око 9 сах. за јутра скоби се то одељење са 14 табора, који вођаху собом 4 топа. Кад се заподе бој, заповеди ђенерао Горчаков, да се код Касабина заузму бусије, те се стане повлачити, мамећ Турке на бусије; Турци нагну у потеру за Горчаковим, те наиђу на бусије; бусијаши на мах искоче, нагну на Турке, те их погоне до Муркеја. Непријатељ остави преко 200 лешева на бојишту; од Руса погибоше 34 војника, обрани се 5 официра и 230 војника.

„Дели Њус“ јавља 29. нов. из Плевна: Од три дана већ знађаху Руси, да у Осман-паше нема више хране, те да се спрема, да се пробије из града. У суботу дознаду Руси, да ће Осман сву своју војску усредсредити не далеко од моста на Виду. Ту вест потврди об ноћи и ђенерао Скобељев, који дознаде, да су Турци у миру и тишини напустили кршинске редуте и све положаје на Зелену брду. Он их заузме. У понедељак за јутра у 7 сахата пређу Турци преко Вида, те нападну Русе тако жестоко, да сибирски пук готово са свим затрше и освојише једну батерију. За тим дођу у ватру од својих 100 топова на другој руској линији. Ту их нападну руски гренадири, отму од њих на траг изгубљену батерију, те по кратку бој с бајонети потисну Турке чак до преко Вида. Ватра је трајала до пола 1 сахата, а по том умукне све на обема странама. Одмах за тим појави се парламентар од Османа паше.

По *„Политичној кореспонденцији“* још су не познати руски губитци, ипак се вели, да су врло знатни, док се за румунске вели, да су незнатни. На против, губитци, које је имала османова војска у шестсахатном бој у 28. новч., страховити су, по што је запала била у концентричну топовску ватру, те читавим сахатима била тако рећи десетана. Као год што је рањени Осман предат лечничком оделењу у руском главном стану, да му рану видају (Новије вести веле, да је сам цар послао Осману свог личног лечника, да га вида. — У.), тако ће се исто са свим заробљеним Турцима од Плевна поступати што бољма. (Као да се то није до сад радило и са другим заробљеницима. Та ено руски листови морадоше подићи глас, што се претеривало у том, да се покаже „хришћанска љубав“ заробљеним Русима. — У.)

Даље јавља иста *„Пол. кореспо.“*, да ће Румуни као део од трофеја, задобивених предајом Плевна, добити 10.000 заробљеника и 30 топова. Заробљеници, праћени од 13. доробаначког и 7. Калараш-пука, већ су стигли у Турн-Магурели.

? — **Котор** 29. новембра. (Нар. доп.) Са црногорског бојишта јавља нам очевидац свију војничких догађаја са стране Арбаније, да су села турска после предаје сачувана, изузимајући Туђемиљце, које прокосише освојењу Црногораца, но најпосле, видећи надмоћнију силу, подлегоше и покорише се. Сељанима доњим све је поштеђено било, иначе да се противише, наређено је било, да се куле њихове топовима сруше и села попале, као што је учинио војвода Пламенац у Горњијема Туђемиљцима са својом бригадом, који су нешто боја Црногорцима учињели, но ипак били покорени. Како смо разумјели, војска је црногорска са свим благородно поступила; јер мјесто да потуку и посјеку у бој у окружене Туђемиљце, они су им живот опростили и кнезу их отправили, а одатле на Цетиње. И тако је то крваво племе пало и Црној се Гори присајединило.

Батаљони, по наредби главнокомандујућега кнеза Николе, ћеклићки, љуботински и црмничка два, заузму све врхове око Бара 1. новемра, а цеклински велико брдо Лисан и мање брдо Косу, ђе су били и топови мањи намјештени, да гађају кровове града непријатељскога. Истога дана заузму пиперски и братоножићки батаљони Мркојевиће, Зађев и Добру Воду, од источне стране Бара, ђе су ухваћене ове позиције, од куда би могао од Арбаније непријатељ доћи у помоћ Бару. Тако исто други батаљони заузму све поље барско, Крстац и Микулиће при граду, од сјеверо-источне стране, те тако народ из свију села околине барске дође војводама Пламенцу и Врбици изјавити, да се предају свијетлом кнезу Ноколи, но да им поштеди и сачува имање и живот. Тако је Пламенац давао по једнога Црногорца у сваку породицу, који је чувао кућу на којој се вијао барјак бјели предаје. Строго се навило, да се у свима предатим кућама по равници барској и селима не смије таћи ништа живо, као: коњи, говеда, козе, овце, гуске и патке, а исто тако и маслине да не смију сјећи за огријев војске. Све је ово чињено најљепшим начином, да је свак био задовољан говорећи: „Бог да живи господара, који нас овако чува.“

Истога дана понамјештани су велики руски топови уз Крстац; а ноћу су грађени топовски и стрељачки шанчеви, које је на освит 2. новембра готово било. Тад стрелци из батаљона заузму своје шанчеве истога дана и почне паљба на Бар из црногорских топова, са којема управљаше војвода Машо Врбица, капетан Аполон Циклински и командир Ђура Вукотић. Топови у 8 сахата са свију страна загрмјеше на бијели град Бар (Антивари) који се из својих тврдих бедема поче бранити из топова и пушкарица бедемских, ђе је низам непрестано огањ сипао на црногорске шанчеве. Силна канонада потресаше брда и долине од топовске јеке, тако да је ужасни призор за гледаоце и војнике био. Но што може устрашити храбре Црногорце, који пролијећу из шанца у шанац и гађају непрестано Турке кроз бедеме барске и кроз табље, ђе пуне топове, пак није доста било овога дана Црногорцу, што сипље ватру са горње стране из шанаца, него се момчад подкопаше и од доње стране с поља према граду, да гађају по чардацима Турке, који се лако виђети могаху. Руски велики топови јако су рушили куле по граду, да је истога дана запаљено више од 50 кула и црни се прозори рушења показали, а на доњу велику таблу на бедему града оштећен острагунски топ, који је у вече престао пуцати.

Турци, који су били у Мркојевиће и при самоме граду, утекли су иза рајa у град, а куће оставили, које су Црногорци запалили ноћу на освит 3. новембра; тако исто и чардаке Селим-бега барскога (који је половину барскога поља држао за своју имовину), и то два чардака, који су за православном црквом, а трећи велики чардак, кулу на море, још су је били оставили Црногорци не нападнуту, која се са свију страна може виђети. 3. новембра у 6 сахата из јутра отпочета је живља топовска ватра, а ноћу су носили динамидске фишеке, бацајући на град, капетан Шадурски и Ристо Баранин са ровчанима, који су доста штете са непрестаном пуцњавом топова и гранатама граду учињели, пак и два велика магацина срушили. Турци су позивани на предају и свјетовани, да уклоне дјецу и жене, који су обећали били, да ће се предати, само да у Скадар питају; а то не би ли само наше преварили и помоћ довели граду. На топовима у шанце рани се при жестоком бој у подкомандир Стеван Пекић са 4 официра тобџијска а један погибе на мртво. 3. новембра наши запале велики број кућа под сами бедем са јужне стране; болница барска, на којој се вијао бијели барјак и која је била изложена нашим топовима, била је са свијем поштеђена.

Главнокомандујући је најстрожије наредбе издао, да се ништа у околини барској не смије узети, што се неће платити, као и то, да се ни сељски кућа ништа не дира, јер иначе биће строго кажњен преступник, па ни воћке по баштама, ни зелен, која око сваке куће бијаше засађена. Црногорац је гледао, а ништа није такнуо, вршећи свету заповјед кнежеву.

Из Вучијака на првозваног Андрију. (Нар. доп.) (Свршетак.) Колико је злочеста турска влада дозлогрдила хришћанима, не млого је мање и мухамеданском становништву, које живи од заради земљеделства. У Сијаковцу Ибро Чаушевић запитан ђе му је син Асан одговори „Болестан је“. „А каква је болест“? „Та никаква“ рече Ибро „болестан је за то што су ми најпре једног сина узели у аскер и другога у редифу па ето сад и њега оће да терају у мустахфезу, по томе ја како видим, наш је цар нас упустио, па је и сам отишао без трага.“ Тако је Омер Шљивић у бродској чаршији кад не може да утроши раздрте каиме, он ју подера и баци рекав: „Нити ваљаш ти, ни онај, што те издаде, да с тобом свјет батерисава.“ И Осман скелеција бацио је каиму у Саву говорећи: „Нек вода носи и тебе и онога, што те начинио.“

На против има Мухамеданаца који реку: „Ето валај кажу, док дође свети Андрија, да ће Србија и опет заратити, за то нас сада крећу на Дрину па вирај, кад се баш мора тамо, неће бити лањска, ми ћемо одмах преко Дрине упасти у Србију, тамо је свет имућан, те ће бити пљачке и шићара.“ „Лакше, лакше“ примећује други „и није лањска, вирај, друже, лани са Србијом тукла се читава царевина, а сад је сва она војска у рату са Московом, па кад лани не прешосмо Дрину, о томе сад није ни мислити, није лако доћи до пљачке и шићара, и ми би били имућни, да нас Османлија није зауларио, те ударио на нас глобе и намете, док нас је ликом опасао, па како у Србији не би свјет осигурио, кад само дадну по неколико талјера, па им је у томе плаћена сва мирија. На далеко нејма земље тако уређене, као што је Србија. Ето прјеко у каура, па није боље него код нас; код нас има ствари да се од њих по четири мирије плаћају, кошто на ракију, али у каурима и казане запечаћавају, бар тога код нас нема. Него мира бити неће док се гођ Босна неуреди као што је Србија“.

Авдулах Сарачевић бањалучанин запитан „Камо ваш цар, што са два прста избија очи у све седам краљева, ето сад руски цар у Бугарској, а ваш ни жив не чини се.“ „Е то је бивало“ рече Авдулах „у прваша времена кад је краљ бечки нашем цару послао сахију, како хоће с њиме рат, а у исто време наш цар почео правити џамију, па одговара краљу да нејма времена, са њим ратовати, на што му краљ и опет поручује, да он хоће рат, па рат. Тако је било три пута, трећи пут цару се уђметише, те ће како је месио малтер за џамије онако кречли руком ману су два прста и рече: „Ето му рат“, кад у исто доба краља у Бечу малтер ошино и оба му ока избио, те оћорави. То је било у прва времена, али сад нејма онакијех царева“. Речени Авдулах дервиш је и тврдо верује о томе што је приповедао, али ипак при свем томе грди данашњу владу османлијску, грди паше и везире, аге, бегове и закупнике. Кћели су га узети у редифу усљед чега је у Славонију пребегао, бавио се у славонскоме Броду. Дервентски кајмакам преко бродскога магистрата поиште га, при чем Авдулах изјави у магистрату, да се у Босну ни на који начин вратити неће, вели: „Шта има на овој страни свјета из Босне, све је то од зулума побегло, па када се остали свјет врати, и ја ћу се вратити.“ — За тим неколико дана наговори га неки оџа, да пређе са њиме на Шамцу, тамо није познат, те се може и опет у Брод вратити, а тамо чим су прешли, оџа прокаже га влади, даље што је са њиме незна се — до толико, да је свезан кроз Модричу проведен.

Арif син Јусуфа Шибића најимућнијег трговца из Бањалуке кад је пребегао у Славонију и пошао у Београд рече ми: „Стари наши били су Срби ваше вјере, само за љубав својих добара примили су вјеру Мухамедову, па и нами шта би фалило кад би се у нашу стару вјеру повратили“. Такође скорих дана и Аџи-Осман бег Капетановић рече: „Моји прадједови били су Срби православне вјере и били су у оно вријеме у Брандуку заповедници, па кад је Босна фет учињена, они су се за господство истурчили и на даље управљали као капетани, од тога се и зовемо Капетановићи.“ У очи пада и то, што је дао речени Аџи-Осман-бег о своме трошку у селу Новом Граду српску православну цркву поправити.

Петраћи захвалио се на османлијском назови парламенту на каимама, што их је од владе за контрахт добио, изгубио је 24 хиљаде дуката; ко је с врагом такве сијо, о главу су му пуцале.

Турска влада при самој пропасти не одступа од свога разбојничкога програма. Скорих дана отима од христијана грунтовну земљу у варошима.

Аџи-Атиф Шаданагић из Брода што је 7. јула позван у Сарајево бајаги на одговор за насиља народу почињена, он је и опет на 18. октобра у Брод дошао; његов позив само била притворност владе да обмане народ, то се одмах знало, почем Турска не казни, већ награђује зликовце. Ето прошлог месеца наградила је тирана бањалучког Фехим-ефендију Ђумишлића са орденом мецидије четврте класе у размјену, а тако и Мухарем-агу брата Фехимова, па шта више и чувеног зликовца Надирбега Раудбегова из Градишке. Ето, су чим је устав османлијски процватио, устав за који се у Босни незна ни по имену.

Колико је устав у живот ступио, позна се и по томе, што влада за парламенат цариградски и опет по старом обичају одпремила из Босне 2 мухамеданца (и 1 из Херцеговине), 2 католика и (од 4 хиљаде Јевреја) 2 јевејина, дочим од православних Свба ни једнога, премда ови вишу масу сачињавају нежели све скупа друге вероисповести.

Паде Плевна највиша турска узданица, непомогоше бечко-пештански софта илуминације, бадава је султан дао Осману наслов „газије“, ништа му не помаже. Вјест о паду Плевне обрадовала је поштени свет а на жалост дошла је противницима људске слободе и напретка, противницима потиштених народа.

ДОПИСИ.

Београд 30 новембра. (Од нар. доп.) На данашњи дан св. превозваног Андрије говорило се, да ће се прогласити независност Србије. Тако је збиља напред било уговорено, али неке и неке препреке беху томе стајале на путу, од којих сам и ја неке у прошлим дописима навео, а које су за дан два одложиле овај свечани акт. Али по свима знацима судећи, није не само далеко, него врло близу и нећу се преварити, ако кажем, да ће се независност Србије и рат за ослобођење прогласити још ове недеље, а у толико пре, што је Плевна пала. И тако се надам, да ће војска прећи границу пре, него што ми у Београду будемо сазнали о томе. То изводимо из тога, што и прошле године није се прокламација пустила у свет пре, док није најпре војска прешла границу, а тако ће бити и ове године. Зато држим, да ми може бити не ћемо читати ове недеље прокламацију или у опште не ћемо о томе чину знати, али војска на граници извесно ће знати и одмах прећи границу. Сад ако војска пређе границу у петак или суботу то ћемо ми знати тек у недељу или у понедељак. Али свакако да ће ове недеље пасти тај дан, кад ће српска војска упасти у турско земљиште, и о томе ни најмање не сумњам, јер сам се могао уверити из најпоузданијег извора, осим ако опет што ново не спречи; али ваљда се неће сад већ више догађати никакове неправилности. У то име желим да се ове моје речи испуне што пре.

Јутрос је народни празник, св. првозвани Андрија светкован као обично и други година. У саборној цркви служио је г. Митрополит службу божију с многим свештенством, а осим многог народа, беху у цркви и Њихове светлости кнез и кнегиња, министри, саветници, остали чиновници, официри и страни конзули, осим кнеза Вреде. По служби говорао је беседу арх. Нестор, у којој је живо нацртао цело стање нашег народа од херцеговачког устанка па до данас, у којој је нагласио важност данашњег дана и скору лепшу будућност српскога народа. Рекао је гласно и с опредељеном тачношћу, да ће скори дани показати опет свету да Србија није заостала у борби иза осталих балканских народа и да ће св. Андрија идуће године наћи Српство ослобођено, уједињено и независно. Свет је с пажњом пратио беседника. После службе божије ишло се у двор на честитање кнезу. Као сваке године тако и ове, прво су страни конзули честитали кнезу данашњи дан, међу којима се није видео кнез Вреде, а за тим митрополит и остали чиновници и грађани. У вароши није било данас упарађене војске, јер је сва по готову отишла на границу. До вече у народном позоришту представљаће се „Хајдук Вељко“ од Драгашевића.

Ђаци вел. школе састављају легију, и мин. војени дао им је једну батерију крупови топова Неко ће се време упражњавати овде, док се не науче а после ће одмах ићи на границу.

Јутрос је отишао корпусни штаб а сутра иде врховна команда. За кнезаја говори се, да ће ићи на границу у недељу.

Штаб врховне команде биће у Крушевцу.

ЛИСТАК.

ФИЛИПОВА ЉУБАВ.

Написао Октав Феље.

Трећи део.

(Наставак 21.)

Глас јој је мало задрхтао, али како је већ од дужег времена успела у томе, да заповеда самој себи, то се прибрала брзо.

Стаде дакле говорити Филипу о болести његовог оца, о рату, о његовој рани, па је мало по мало и њега навела на разговор.

Филип је посматрао међу тим Јованку крадом са свим зачуђен. За то неколико година неје се променила баш јако. Нарасла је нешто мало, а и стас јој је постао витак; али груди су јој остале уске. Биле су онаке исте, као што их вајари праве у Дијане.

Да не окваси хаљина од росе, притегла их је мало копчом, а на ноге је обукла дрвене папучице, које су при сваком кораку њезином клипаклапатале, што је још више дичило дражестан ход њезин. Црте на лицу јој несу се промениле много. Округло лице њезино постало је мало дугуљасто и олепшало је. Неје се могло рећи о њој, да је лепа: обрве јој биле су готово срасле, уста велика, ноздрве пошироке; али је за то била умиљата, блага, поносита и смерна. Само слаб плавичаст круг испод њезиних очију, тај неми доказ потајних суза, био је као нека загонетка на том младом и свежем лицу.

У живом разговору раскравила су се мало по мало срца њихова.

Кад су се приближили дворцу, госпођица Ла-Рош-Ермелска заустави се на једанпут, подиже у вис свој прст смешећи се, као да би хтела опоменути Филипа на нешто.

Били су дошли баш под кулу, која је красила угао средњега павиљона.

Из куле се чула тиха свирка.

— Можете ли погодити ко то свира? — запита Јованка.

— Како не: то је наш драги стриц! Та зар је још увек тако страстан свирач?

— Увек! Неко време био је престао свирати, али, хвала Богу, опет му се вратила стара воља.

После неколико тренута опет застаде пред прозором приземне собе и подиже на ново у вис прст свој.

— То је песма моје тетице о Луци и пастирци . . . Да л' је се сећате . . .

Лука, Лука, утолиде пламен, којим гориш сад!
Кад мој пастир стадо крене да потражи сен и хлад,
Кад потражи бистро врело, тихи ветрић пастир млад,
Све то вели да утолиш пламен, којим гориш сад!

Говорећи ту идилу из старих забавника мало јачим нагласком, госпођица Ла-Рош-Ермелска као да је хтела да пецне мало Филипа, који, као што знамо, неје имао узрока, да утоли пламен срца свога, које неје горело од од љубави за њоме.

Лаки потрзак усана њезиних показао је, да та млада, озбиљна девојка уме бити и несташна.

У томе тренуту појави се на прагу од дворца Лавослав Ла-Рош-Ермелски и поче им се приближавати.

— Драги оче, — рече Јованка, — ево нам нашег рођака Филипа, а при тим речима погледала је оца свога великим својим очима, као да би му хтела рећи: „Ја сам му опростила, опрости му дакле и ти.“

Гроф Лавослав, који је био у тим годинама, када радо слушамо драгу и милу нам ћерку, пружи руку Филипу са свим добре воље.

За тим стаде распитивати о Боавиљеру, а после окрене разговор на ствари са свим обичне, ходајући с Филипом горе доле по дворишту.

На Филипу се могло приметити, да је нешто збуњен.

Гроф је био учтив према њему, али се могло видети на њему, да пази на себе.

Јованка је међу тим ушла била у дворац.

Филип је одмах приметио, да му од доласка његовог не ће да граде породичну светковину.

Кад је после неколико тренутака отишао да се поклони витезу Ла-Рош-Ермелском и госпођици Анђелини, обоје су га примили лепо.

Филип се морао чудити тим честитим људима, који су се умели владати према њему тако лепо.

Они су се владали тако лепо не по препреденом искуству великога света, него по природном нагону својих узвишених осећаја.

Кад је изишао из дворца, нађе у дворишту грофа Лавослава, који му рече, смешећи се:

— Не можеш ми утећи! Мораш мало са мном, да разгледамо поља и ливаде!

Ла Рош-Ермел, као и сусед му Боавиље, давао је под закуп већину својих земаља, а за себе је задржао само мали део од њих ради своје забаве. Али та забава била је од велике користи његовим закупницима, а и целој околици, јер је гроф огледао на своме добру све оно, што су људи у нашем напредном добу пронашли, да се усаврши газдовање, да се оплемени и дотера пасма и род. Употребио је одмах и све нове напере и справе за пољску привреду.

Тим гдекоји пут и сувише скупим огледима користили су се највише суседи, који су дошли до тога на лак начин.

Његова кућа била је право средиште за сваки рад, којим се ишло на то, да се у пољској привреди мудро и паметно напредује.

(Наставиће се.)

На Јавору је било неког окршаја између наше војске и Черкеза и башибозука, а по чувењу јавља, да је у тој чарки погинуо мајор артиљеријски Срећковић, а као извесно се зна да је погинуо потпоручик артиљеријски Кекић.

Од јуче како траје весеље по вароши, није ни данас престало, а за довече се спремају такође да проведу, као и синоћ.

---

a—ω **Будим-Пешта** 17. декабра. Јавио сам вам у пређашњем својем допису о митингу, који је заказан био за јутрашњи дан. У опредељено време, око 2 сах. после подне, била је цела дворана трчалишта препуна. Гомиле света стајаху и по околни сокаци. Скуп је отворен говором некога Дегре-а. За председника буде акламацином изабран посланик Ђорђе Ступа. Говорили су Хелфија — познати лармацијa у приликама, где је лако задобити пљескање светине — и Етвеш. Залуд би било опширније исписивати дотичне беседе и расположај духова за то време, — јер нам је то и тако познато. Кад год би који од говорника напоменуо Србију, Русију и рускога цара, није било краја дреци и вици, а није ни чудо, јер је недеља била. Изложив у кратко јевропску политичку ситуацију напоменуо је Хелфи, како је Турска изолирана у садањој борби те је упућена сама на се. Једини су јој пријатељи још Мађари. Хотимично заборављајући на остале народе у овој држави, хтели би Мађари, да силом остваре и засведоче своје братстске осећаје с Турцима. Штета само, што се неће моћи остварити многе смерне жеље, којима је врело не толико у бистрих мађарских политичара, колико у рукама плаћених чивутских новинара и лиферанта in spe. Хелфи је поднео и резолуцију, која од речи до речи онако гласи, како сам је у пређашњем допису јавио. Без сумње, да је једногласно усвојена била.

За Хелфијом је говорио Етвеш. Да би још већма распалио и онако узбуркане духове, саопшти како је пре неколико тренутака подлегао својим ранама „јунак за слободу и човештво“ (!) Осман-паша На то су поскидани шешири. Сравњује данашњи положај Турске са оним Мађарске год 1848—49, те с нова напомиње пријатељски пријем, којег уживаху у Турској мађарски револуционарни бегунци. Није се шта више устезао, да изиђе на среду са својим апостолским идејама.

Најзад буде закључено, да једна депутација од 25 чланова поднесе резолуцију скупа министру председнику у Будим. Да поворка буде импозантнија, предложише неки, да сви скупа иду Тиси. Руља нагрне преко ћуприје, те се упути министарству унутарњих дела у граду Будиму, где беше Тиса, командујући ђенерал и неки виши полицајни чиновници. Неки се спремаху, да пред Тисом на широко и на далеко говоре, но се пренеразише, кад чуше, да министар никога не прима. То се на брзо рашчује, те руља на брзо започе јуриш, те продре унутра, разбив најпре неке прозоре на кући министарства и продрев силом кроз редове постављених конштаблера. Запомагања многих не помогоше. Па шта неби у стању били починити тако срчани јунаци, којима на челу беху и неке лармације са университета! Тек што започе јуриш на брзо поче узмак. Забубњаше бубњеви, две компаније Родићевог пука за тили часак разтераше срчане јунаке. Дивота је било гледати како се спремају браћа Турска за рат против Русије. Нашла се још неколицина, која хтеде да демонструје пред станом турског и руског конзула, ал им не испаде по вољи намера. Гомила полицаја у вече нађаше по вароши, а такође је за све то доба и војска била консигнирана.

Тако прође овај карактеристични митинг, с нова засведочив зрелу уставну свест у оних, који се свакога часка њоме размећу.

(Н. М.) **Из околине ђаковачке** 4. декембра. При кратьом мом борављењу у свејаној скоро р. католичкој варошици Ђакову наишао сам на доста чудноват призор. Повод том призору, као што ћемо видети, дао је „пад Плевне“. Грађани поменуте р. кат. варошице — у опште — пошто су дознали, да је Гордијев нови чвор решен, т. ј. да је Плевна пала и да је сад већ у руским рукама, почеше се спремати, да тај сјајни успех руског оружја исту још веће, достојно и што свечаније прославе. На челу васколиког грађанства, као што сам чуо, беху погл. г. поджупан и г. надшумар, који су одмах, док су о паду Плевне брзојавом извештени били, своје станове, прилично великим тробојницама искитили. Заставе, баш за сад незнам какове су — но упамтио сам: црвено, бело и плаво. За поменутом господом сљедовала су још нека г.г. а и нека здања ил боље рећи уреди, н. пр. општински, порезни и т. д. Преузвишени г. владика не само да је ђаковачко грађанство него је чак и околину са својом изнимком изненадио. Из ког се узрока поменути г. владика тако хладнокрвно показао, није нам довољно познато, но толико знамо, да је он бар до данас са витешким кнезом Николом интимни пријатељ био. То ће нам бар они скупоцени дарови, које је преузвишени кнезу и до скора слао, посведочити. Пређимо даље на ствар. Сутон вечерњи наговештаваше неку славу, а при том безкрајно весеље. Чим се је смркло огрезнуше сви прозори (са малом изнимком) у пламенима од свећа. Сваки грађанин, који је пред очима имао свету намеру силне Русије, настојао је, да му прозори што већма осветљени буду. Неки су, као што наведох, и у том чинили изнимку. На челу им беше преузвишени г. владика, а као што чујем и г.г. каноници. Узрок, ради ког је преузвишени и овом приликом изнимку чинио није нам довољно познат. У Ђакову су те изнимке произвеле као што чујем велику узрујаност; поговарају грађани, да преузвишени није с тога у коло опће ступио, што се можда Мађара боји. О том ће сумњати онај, ком преузвишени није добро познат. Ма се пак тешимо тим, што је бар богословија местна његовим налогом осветљена била.

Данас ће се у поменутој варошици за сјајни успех руског оружја уз неописано весеље бакљада приредити. Хоћел то у истину бити, видићемо.

Из хрват. и славон. војене крајине. — Сад је време да се узме у претрес наредба ц. кр. глав. заповјед. из Загреба од дана 2. септембра т. г. без броја, у саборском одбору у Карловцима у погледу приправница Пакрачке препарандије, јер иста наредба гласи: да се поменуте могу само као помоћне учитељице са 180 фор. год. наместити. Доста жалосно! Даље о стану и дрварини ни разговора нема. Опет жалосно. Затворити ваља Пакрачку препарандију за то, да се новац народњи у залуд не троши.

Ако нам је стало до наше женске миле младежи, као матера будућег одгајања срчства, онда треба узети одма у претрес ову ствар као прешну јер без таковијех нема опстанка нашој бољој будућности. Ми бар у војеној крајини имадемо такових незналица не само код мушких него и код женских учит., нарочито пак код женски учитељица које забадава новац примају. Ван с њима!

Дотле док се о лош таковзване незналице учитељице које имена незаслужују неотклоне — ваља да се наредба глав. зап. за кратко време неизведе, него да се од стране учитељства молба пошаље ц. кр. глав. зап., да се бар оне приправнице са 300 фор. 6 хвати дрва и слободним станом приме које су приправнички завод свршиле. У осталом треба оне истерати, које незнају ништа, а такови имадемо довољно.

Народна просвета.

ОДГОВОР

г. Малетићу на њ гов реферат о мом делу „Димостенов живот и рад и беседа његова за венац“

У бр. 253. 254. 256. и 257. „Српских Новина“ изишли су реферати, што су их г. Малетић и г. Светомир Николајевић поднели одбору „Чупићеве задужбине“ о мом делу „Димостинов живот и рад и беседа његова за венац“. Како се реферату г. Малетића по мом мишљењу може много шта приговорити, то нека ми је допуштено учинити неке примедбе на тај реферат. Госп. Малетићу, који зна, колика је важност и вредност старокласичке књижевности; који зна, да у нас тако рећи ништа нема из те књижевности; који зна, да наши ђаци излазе из школе с тим мишљењем, да н. пр. Цицерон није ништа друго, него они абсолутни аблативи и акузативи са инфинитивом, с којима се у школи боче, који зна, да су наши ђаци због разних узрока задахњивани од прилике таком љубављу према старим класицама, каква за време Баховог абсолутизма беше у Мађара према језику јелинском, који, као што је познато, од Гарибалде очекиваху ослобођење не само од бечког абсолутизма већ и од учења језика јелинског — госп. Малетићу, који то све зна или треба бар да зна, ипак се не хити, да се у нас што пре и што живље поради на томе, како би наши ђаци, и у опште наша млађа интелигенција, добила друкчији појам о старокласичкој литератури; ипак се не хити, да и наш народ чује коју реч највећег говорника светског, који је млого говорио, чиме се сваки народ па и наш у овом судбоносном времену може поучити. Г. Малетић чини одбору „Чупићеве задужбине“ предлог, којем је то смисао, да се на неизвесно време одложи штампање тог превода Димостенове беседе „за венац“. А са шта чини то г. оценитељ мог дела? Што по његовом мишљењу тај превод није израђен оном брижљивошћу, какву би Димостен заслуживао, и што би добро било, да се преведе још и Есхинов говор и још који важнији говор Димостенов. А на каквом је основу изрекао г. референт такову оцену о том преводу?

Пре свега нашао је, да ни сам наслов Димостенове беседе није добро преведен. Требало је, да речем беседа „*о* венцу“, а не „*за* венац“. На овакав приговор г. оценитеља; који из свега јелинског језика зна може бити само алфа бета, шта ли би рекао н. п. Фридрих Јакобс, који је био редован члан скоро свију учених академија немачких а и млоге стране учене академије, који је велики део свог живота посветио изучавању и превођењу Димостена; и који је Димостенову беседу περὶ στεφάνου превео са: Für die Krone? На тај исти приговор мога г. оценитеља шта би рекли толики други преводиоци, који су на латински преводили беседе Димостенове, па περὶ στεφάνου превели са: pro corona, јер је питање било, које „за“, а ко је „против“? „О венцу“ — каже г. Малетић — „биће свакако правилније, што Димостен није говорио о себи, да му ваља венац дати, него је бранио себе против нападања, која је Есхин поводом Ктисифоновог предлога, да се Димостен венцем обдари, пред скупштином изговорио“. Већ ове прве речи г. референта о преводу Димостенове беседе за венац доказују, с колико права може говорити о тој беседи и о преводу њеном на српски. Та баш је Димостен говорио, да му ваља дати венац. Јер ево у кратко како је та ствар текла. Атински грађанин Ктисифон предложи, да се Димостен за заслуге своје за отачбину награди златним венцем. Против тог предлога устао је те говорио политички непријатељ Димостенов Есхин. Обрану Ктисифона, односно своју, преузме Димостен. Шта је дакле чинио Димостен? Говорио је беседу за своје одликовање, говорио је беседу за венац. То и јест била околност, од које се Есхин највише надао успеху у политичком двобоју свом са Димостеном, што је свог противника довео у тај незгодни положај, да мора говорити о себи, да мора после катастрофе херонејске говорити за своје одликовање. С тога се и тужи Д. одмах у почетку беседе „за венац“ на тај незгодни свој положај овим речма: „Погледом на много што шта стојим ја у овој парници горе од Есхина, а нарочито погледом на две, и то важне околности, Атињани! Прво и прво ја се с њиме не борим за ствар једнаку; јер кад бих ја изгубио ваше поверење, то сада не би за мене било то исто, што би за њега, кад би са својом тужбом пропао, већ за мене — но нећу ништа не мило да речем у почетку говора; а од његове је стране само обест, што је против мене тужбу подигао. Друго свима је људима од природе урођено, да радо слушају грдње и окривљивања, а да се љуте на оне, који се сами хвале. Па што је од тога двога свакомо драго, пало је у део њему; а што је тако рећи свакоме несносно, остало је мени. Ако дакле обзирући се на то не наведем, шта сам учинио, онда ће изгледати, да нисам кадар збрисати окривљења ни доказати, са шта хоћу да се одликујем (ἐφ' οἷς ἀξιῶ τιμᾶσθαι).“ Димостен дакле изреком каже да баш хоће да се одликује, да баш хоће да добије венац, а г. М—ћ вели „да Димостен није говорио о себи, да му ваља венац дати.“

Даље је нашао г. оценитељ да сам у преводу употребио неколико турских речи, као: бити кадар, делијадевојка итд. и неколико германизама, као: пребацивати коме што, држати за што итд., најпосле је нашао једно место, које је са свим неразумљиво, и које је он тек онда разумео, пошто је загледао у немачки уџбеник. А са шта је у мене то место неразумљиво? Просто с тога, што је погрешна интерпункција, што би место прве запете ваљало да стоји знак питања. И тако г. оценитељу било је довољно у двадесет пуних, ситно писаних табака — толико износи тај превод беседе за венац — наћи једно место одшест врста, које је неразумљиво због погрешне интерпункције, па рећи, да је преводу врло мало пажње поклоњено. Како г. оценитељ не нађе за вредно прочитати пред одбором „Чупићеве задужбине“ из толике беседе које повеће место без погрешне интерпункције? Како не прочита одбору н. пр. овако једно место?

„А коме несрећа Јелина на то служи, да се прослави, тај пре заслужује, да пропадне, него да против другога тужбу подиже; и коме су добро дошле оне исте прилике, које и непријатељима државним, тај никако не може бити пријатељ отаџбини. То ти (Есхине) засведочаваш својим животом, својим делима, својим политичким радом и после својим нерадом. Ради ли се што год, што изгледа, да је корисно по вас, Есхин је нем. Деси ли се каква несрећа, и испадне л' што онако, као што не би требало, ето ти ту Есхина; баш као што се оно улози и грчеви у телу врећу, чим га какво зло снађе. Пошто Есхин толико потеже несретни свршетак, то хоћу нешто да речем, ма и чудно изгледало. Но нико за име бога, нека се не чуди смелости мојих речи, већ нека о њима с љубављу размисли. Та да су сви предвиђали оно, што ће бити, да су сви то у наред знали, и да си ти, Есхине, то предсказивао и с виком из свег грла потврђивао, ти, који ради тога ни уста отворио нисi, ни онда неби држава била смела ову одлуку своју напустити, ако је хтела обазрети се на своју славу, на своје претке или на суд потомства. Сад је она несретно прошла са својом ствари, што се сваком може догодити, ако је божја воља; но да се тада натраг повукла она, која захтеваше, да стоји на челу осталима, на њу би била пала кривица, да је Филипу све издала. Да је без боја жртвовано оно, за што су преци наши свакој се опасности излагали, ко не би попљувао тебе? А боиме не државу или мене. С каквим би, за бога, образом гледали ми оне људе, што долазе у нашу варош, да је ствар тако као и сад свршила се т. ј. са избором Филипа за вођу и господара над свима, а други да су без нас бој били којим би то спречили, без нас, чија држава у пређашња времена срамно живљење никада не предпостави најопаснијем рату за част и славу. Јер коме је Јелину, коме ли варварину непознато, да би не само Тивљани већ и пре њих силни Лакедемонци, па и сам краљ персијски радо и веселo и са највећом захвалношћу држави нашој били дали све што жели да узме, а што има безбедно да ужива, само ако би хтела чинити, што јој се заповеди, и допустити другоме, да Јелинима стоји на челу? Но то нису тадањи Атињани од својих старих научили, нити им је било сношљиво нити урођено, нити је икад ико могао државу нашу на то склонити, да се онима придружи, који силни бише но неправедно радише, па да безопасно робује, већ је она бојећи се за првенство, за част и славу свагда без престанка прокосила, ма каквој опасности. И ви сами држите (сматрате) дела така за тако сјајна и тако достојна имена вашег, да баш оне од ваших предака, који су тако делали, највећма славите. А тако је и право. Јер ко да се не диви честитости оних мужева, што се одважише, да земљу и варош оставе па на лађе се склоне, само да узнеморају туђе заповести вршити; који Темистокла, што је то био саветовао, за војсковођу избраше, а Кирсила, који је био напоменуо да се покоре, засуше камењем; па не само њега, већ и жену му жене ваше засуше камењем. Јер тадањи Атињани не тражише нити говорника каквог, нити војсковођу, који би их учинио срећним робовима, већ они ни живети не хтедоше, ако би им живот био без слободе. Та сваки од њих мишљаше, да је рођен не само за оца и матер, већ и за отаџбину. У чему је пак ту разлика? У томе што онај, који мисли да је рођен само за своје родитеље, суђену природну смрт очекује; а који мисли, да је и за отаџбину на овоме свету, тај је готов и умрети за то, да је не види у ропству, и сматра обести и срамоћења, што се подносити морају у подјармљеној држави, за страшније нешто него што је смрт.

Кад бих се дакле усудио тврдити, да сам ја тајбио, што вас је на то склонио, да мислите достојно ваших предака, свако би с пуним правом могао ме карати за то. На против ја изјављујем сада да то ваше рођене одлуке бише, и доказаћу, да је и пре мене такав дух владао у држави; но исповедам уједно, да сам и ја суделовао у свему што је учињено. Овај пак (Есхин), што све осуђује, и што вас против мене подстиче, јер сам тобоже ја крив страхотама и опасностима, које је држава поднела, — овај гледа истина да мене за овај мах лиши предложеног одликовања, али би у једно тиме вама за сва будућа времена с главе скинуо венац славе. Јер ако ви овог човека овде *) с тога осудите, што ја нисам држави саветовао оно, што је најбоље, онда ће се мислити, да сте ви погрешили те с тога донали несреће, а не због тога, што вам је судбина била ненаклоњена. Но никако и опет велим никако нисте ви погрешили, Атињани, кад сте започели рат за слободу и спасење свију; кунем се прецима нашим, што код Маратона опасности прокосише, код Платеје у убојном реду стајаше, код Саламине и Артемисиона на мору се борише; кунем се толиким осталим јунацима, што у јавним гробовима почивају и које је све без изузетка, а не само оне, Есхине, што срећни бише и што победу одржаше, држава једнако сјајним погребом одликовала. А и право је тако; јер што беше дужност врлим мужевима, чинише сви; среће је пак само толико свакоме донало, колико коме би од божаства намењено. И ти клеветниче и надриљиго, да би ме лишио поштовања и љубави од стране ових овде, приповедао си нам о трофејима, о биткама и старим делима јуначким, као да ова парница има каква посла с тим стварима. Ја, који сам држави говорио и говорио о првенству, са каквом сам мисли, јуначе позоришни, требао да ступим на говорницу? Да л' са таком, која је недостојна предака наших? Тада бих смрт заслужио!“

Опет да запитам г. оценитеља, како овако једно повеће место не нађе за вредно да прочита пред одбором „Чупићеве задужбине“, већ као углед мога превода истргну из беседе, која износи пуних двадесет табака, шест врста неразумљивих због погрешне интерпункције?

*) Ктисифона, који је предложио, да се Димостен за заслуге обдари златним венцем.

(Свршиће се.)

НОВИ САД 8. декембра. — Кад је проглашена независност Србије и оглашен рат Турској, наступило је у Београду велико одушевљење. На тробојницама српским одма је учињена ова промена: место црвено-плаво-бело сад се види на заставама само бело-плаво-црвено у знак независности земаљске.

— Из Карловаца јављају, да је тамо у суботу прослављен проглас независности Србије. Читаоница беше осветљена, вијо се велики српски барјак, а транспарент „живила независна Србадија“ чарала бенгалска ватра.

— Кад су у почетку овога столећа цареви аустријски и руски са краљем пруским склопили т. зв. свету алијанцију, поклонио је сваки владар свакоме савезнику своме по једну регименту, која ће за успомену свезе, вечно да носи име то. Тако је у Аустро-Угарској друга пешадијска регимента својина руског цара Александра I. Цар Александар I. се родио 11 (23) децембра 1777 и ове се године слави стогодишњица његова рођења. Да би на светковини, која ће се 11. децембра славити у Петрограду, и од стране регименте му било заступника, послала је влада званично неколико официра у Петроград, њих води пуковник исте регименте г. Васа Секулић. Регименту која је сад у Брашови у Ердељу познају новосађани, она је била пре десетак година у Варадину а пуковник њезин био је пре више година овде командир резерве коронинске регименте.

— Сутра се у јутру скида мост између Новог Сада и Варадина.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ“.

(При закључку листа приспели).

БЕОГРАД 8. дек. Јуче рано заузе наша војска Мрамор. Кнез инштицирао војску, која је овај јаки положај освојила. Још остаје, да се заузме утврђени вис Горица, који доминира Нишем. Војска је са Грамаде дошла до Брезине, по сахата од Ниша, и посела је друм софијски. На другој страни је војска са Јанкове клисуре отела све земљиште, које је лане држао покојни Чолак-Антић, и јуче после подне око 3 сахата, после доста жестеке борбе са Черкезима и Арнаутима, узме па јуриш Прокупље и његова утврђења. Један део ове војске иде на Куршумље, а други на Ниш. — Хорватовић у Адлији запљенио много оружја и хране. Турци гомилама бегали у Софију. — Капетан Милојевић заузео висове пред Рашком и утврђење на Голицама, а Тихомир Јанков врх и Огорјевац према Јавору. Више српских села у Старој Србији устало је и придружило се нашим четама. Устаници су заузели јуче вис Градину, на левој обали Ибра, спрам Јарења. Цео предео од Јарења до Борја у нашим је рукама Наше предстраже хватају поједине турске војнике, па их без вреда доводе. — У војсци дух да неможе боље бити.

БЕОГРАД 8. дек. Јаворска војска јутрос заузела утврђен вис Кладницу. Непријатељ се повукао у Сеницу после жестоке и упорне борбе.

НОВИЈЕ.

— Бечки лист *„Монтагс-ревју,“* у који министарство спољашњих послова хоће кад и кад да пусти по какав одвећ званичан глас, има ову белешку: „Порта је у једној ноти на јевропске кабинете јавила, да би евентуално могла доћи дотле, да заиште услуге њихове. Јавно мишљење направило је од отог медијацију. Нема право; јер не само, да Турска још није замолила за медијацију, нема њој ни основа, док се год у Цариграду не приволе закључцима цариградске конференције: а то би била последица ратних догађаја. И сама Инглеска мисли, да није довољан основ, што га Турска даје.“

— Из *Берлина* се јавља, да Немачка остаје при свом начелу, да се има склопити сепаратан мир између Русије и Порте, те да се по томе може сматрати, да је на лихо прошао захтев за медијацију.

— „Н. сл. преса“ јавља из Лондона: Аустро-Угарска, вели се, да се изјавила против заједничке медијације и против сваке конференције гарантних сила, која би се тога ради имала држати. Међу тим међу Аустро-Угарском и Инглеском воде се преговори. Гроф Бајст, који је био добио допуст, добио је опет налог, да остане у Лондону.

— Из *Цариграда* се јавља: Одма после пада Плевна скинут је Мехмед-Алија с команде софијске војске, по што се због малене силе своје опрео заповести цариградског ратног већа, да подузме комбиновану операцију са Сулејман-пашом, кад је Сулејман покушао да удари на Трново. На место Мехмеда постављен је за заповедника софијској војсци *Шакир паша*, но он се не хте тога примити.

— Бечка „Преса“ јавља из *Свиштова*, да је цар у след пада Плевна подарио великом кнезу Николи Ђурђев крст првог степена, другог степена Тотлебену, Непокојшицком, Миљутину, трећег Имеретинском и Ганецком. Скобељев наименован је за гувернера Плевна, пуковник Павјетин за заповедника града.

— „Дели Њус“ јавља 3. о. м. из *Врбице*: Данас се кренуше 40.000 Руса пут Орханије.

— Бечка „*Преса*“ јавља из *Свиштова*, да је у руском ратном већу решено, да Румуни не ће ићи с Русима преко Балкана. Забалканске операције почеће, како се попуне све празнине у руској војсци.

— „*Исток*“ вели, да је Русија гарантовала Србији Босну и Стару Србију.

— Званично се јавља из *Богота*: 3. о. м. заузеше Руси позиције на Иљени и Златарици; руска авангарда, гонећи Турке, ваплени телеграф међу Иљеном и Бебровим, поседне Беброво и допре до Ахметла; Турци изгубише многе мртве и рањене; Руси изгубише 12 људи. — Руси погасише ватру у Иљени, коју су Турци запалили, (напуштајући место у след маневра с бока ђен. Делингхаузна); изгорело је 40 домова. — 3. и 4. јако се пуцало на Шипци из пушака и топова; три граната распрсну се у турској батерији. батерија на то ућута.

— Из *Тифлиса* јавља „Преса“: 5 о. м. дошао је ђенералу Хајману парламентар од Муктар-паше. Од руске стране води преговоре кнез Свјатополк-Мирски, али се још не зна циљ тим преговорима.

— Из *Рима* се телеграфише: У седници коморе 4. о. м. изјавио је Депретис, да је кабинет, обзиром на парламентарску ситуацију, поднео оставку, коју је краљ уважио; краљ је опет њему поверио, да склопи ново министарство; садашње министарство вршиће послове, док се не састави ново.

ПРИПОСЛАНО*.)

Пречасном господину Николи Бељанском
пароху у Госпођинци.

Чули смо, да сте ви, господине, приликом доласка пресвет. госп. жупана, у Жабљу о вечери пред свима тамо присутнима напили здравицу солгабирову Светиславу Николићу, у којој сте рекли: да је само он кадар „ред“ и „правичност“ у овоме срезу одржати; осим тога, да сте депутацију њ. пресветлости госп великом жупану Громану предводили којом сте приликом њ. пресветлости изјавили, да желите: да Николић и опет у кандидацију за солгабирова дође.

Да и ми у овоме срезу не живимо и да незнамо све што и ви знате (ал од неког доба нећете да знате), то би могло и проћи, али овако не можемо, а да вас овако јавно не запитамо: шта ви под тим речма „ред“ и „правичност“ разумете?

Ако нам докажете: да за време његове (Николићеве) управе нису Новак и Васа Локић чак у Будим-Пешту потрзани и на основу лажни сведока осуђени;

ако нам докажете: да нисте и ви год. 1875 тужбу слав. жупанији против солгабирова Николића потписали, у којој осим других „његових нечистих побуда и тежња“ беше и то: како су избори жабаљ. бележника, сиротињског опа и касира у Надању, госпођиначког бележника и подбележника у Ђурђеву, Жабљу и Чуругу незаконито обављени и како се у сваком види од г. солгабирова намештена заседа, из које је он по вољи у прилог својих планова оперирати могао;

даље: да се у ритске ствари умешао; да је општина надањска с Полаковићем уговор за ритску земљу направила чему солгабиров исрва противан беше, а после је опет за то био, ма да услови они исти остадоше и да се чуло и то: да је г. солгабиров 300 ф. а. вр. од Полаковића на рачун потврде уговора унапред добио;

даље: да је ђурђевачки кнез Добросављев проневерио 434 ф. 25 н. а. вр пупиле Мушицкове и 266 ф. 68 н а. вр. пупиле Брегунове и г. солгабиров у место да је реченога кнеза суспендовао и истрагу наредио, а он оправи ову ствар на пут процеса.

У истој тужби онда сте навели и то: да личне сигурности код нас никакве нема, јер они баш који су позвани да пазе на живот и иметак појединог грађана, као сремски пандури, на против чине, кундаком тукући и бајонетом бодући поштене људе. — Па не само пандури, него и сваки други то чинити може, само ако је код г солгабирова или његових креатура као погодна личност прибележен, — услед чега је код нас у погледу сигурности и реда дотле дошло, да човек за одржати себе у своме поседу, свагда оружан бити мора. Па што је још горе — г. солгабиров све ово под маском политичке нужде чини само да дуже своја, овим начином пропуштана пустоловства терати може.

Нисте ли и ви то све тужили?

Даље, ако нам докажете: да солгабировљевом управом нису њих 11 ђурђевчана у панчевачком затвору више недеља одлежали, само с тога, што се одупрли бали против закључка општ. већа ђурђевачког, које је под председништвом самога солгабирова закључило: да се Каницу даде ритска земља по 2 ф. 50 н. по ланцу, а овамо је исти пре тога нудио 5 ф. по ланцу. Одупрли се дакле што би општина на 585 ланаца под закуп издани са 1462 ф. 50 нов. а. вр. оштећена била а при том се чуло: да је Каниц које општинској управи, а које г. солгабирову 800 фор. а. вр. у име мита издао;

ако нам докажете: да ђурђевчани због тога, осим реченог затвора нису и компанију солдати као екзекуцију добили;

ако нам докажете: с чијег је масла и чурушки учитељ С. Јанковић скоро 8 месеци прав-здрав одлежао, и ако нам посведочите да он није одлежао само с тога, што је био за то: да се по општој жупанијској наредби и у Чуругу бележник Љуштина избору подвргне;

ако нам докажете: да тужени од Николићевих „верних“ нисте од жабаљског среског суда ви на 150 а учитељ Пејић на 30 ф. а. вр. глобе осуђени били, које је панчевачки суд уништио и за невине вас прогласио;

ако нам докажете: да Николићев „присни“ садањи бележник госпођиначки М. Шикопарија приликом његовог доласка у Госпођинце није казао: да он није дошао да баш буде бележник, него да неколико њих у Панчево отправи;

ако нам докажете, да нисте од „присни“ жабаљском суду једном за увреду тужени и да нисте за то на 40 ф. глобе осуђени били и платили;

ако нам докажете: да вам госпа, тужена од познатих „верних“, није морала уз пратњу једног плајаша баш о слави цркве 2. августа у Жабаљ на суд ићи;

ако нам докажете: да бивши жабаљски, а сад госпођин. бележник Шикопарија и бивши кнез а сад жабаљски бележник Т. Милошев нису због тобожње неке фалзификације тужили високочаст. госп. проту, а панчевачки суд нареди: да се њих двојица т. ј. Шикопарија и Милошев под истрагу ставе, што солгабиров ни данас учинио није, пошто би морао своје „верне“ прво суспендирати.

ако нам докажете: да се општинско право у Чуругу не крњи тиме, што се општинарима неда извод записника, где је на предлог Јос. Михајловића у присутству солгабирова закључено: да се против подбележника истрага поведе, почем сам солгабуров рече: да поднесене тачке ако се обистине свака криминал садржи, — а одбијају их с тим, што веле да је Јос. М. свој предлог тргао натраг; премда ми не поњамо да то може бити, да когод може свој предлог повући, кад о том веће већ закључак донесе (али да, ми смо заборавили да смо у жабаљском срезу);

ако нам докажете: да госпођиначка општина није толико пута солгабирову устмено тужила се. да је госпођиначка општин. управа у лицу супституцисаног кнеза Т. Плужара и бележн. Шикопарије, за ритску земљу од г. Лампла из Мартоноша добивени 350 ф. а. вр. прохарчила; као и то: да није суд на потраживање Ламплово осудио, да иста двојица с трошковима заједно преко 600 ф. а вр. платити морадоше и преко свега тога да није Шикопарија још бележник;

ако нам докажете: да солгабиров незна да бел Шикопарија рачуне о покупљеном новцу од старе робије и још од лањске соли још предао није;

ако нам докажете: да у два села овога среза наиме у Госпођинци и ђурђеву лоповшаг није овладао;

најпосле ако нам докажете; да је и солгабиров Николић поштено мислио кад је 12. априла о. г. у опште седници у Госпођинци, нудио општину на неки закључак у погледу рита, по ком би општине половину рита банки за навек уступиле, који је закључак општини и показао говорећи: да је то и надањска и чурушка општина закључила, а овамо чурушка општина тек је после неколико дана за то сазнала;

све то ако нам дакле докажете, онда ћемо и ми рећи: да у овоме жабаљскоме срезу под управом солгабирова Николића „ред“ и „правичност“ влада; а донде, док ви то не докажете, ради оних, који су реченом приликом ваше „лепе жеље“ чули изјављујемо: да тај „ред“ и ту „правичност“ у овоме срезу до сад ми не познајемо и ми би оној господи жупанијским претставницима, који би нас сад при „рестаурацији“ избором другог солгабирова, тог вашег фалсеног „реда“ или боље рећи нереда и неправичности опростили, на веки захвални били Вас пак ћемо — док нам то све не докажете — сматрати: да сте и ви љубитељ таког не „реда,“ него нереда, којег се сваки поштен човек стидити мора.

Више становника жабаљског среза.

*) За ствари под овим рубриком редакција не уреди.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

ДАРОВИ О БОЖИЋУ.

Ушла је у штампу и за 8 дана биће готова

БИБЛИОТЕКЕ ЗА МАЛИ СВЕТ
КЊИГА III.

„ДЕЧИЈЕ РАДОВАЊЕ“

ДАРАК ДОБРОЈ ДЕЦИ
од ЧИКА СТЕВЕ.

Књига ова писана је забавно и поучно а урешена је **са 12 сасвим нових, уметнички израђених слика већином из дечијег живота. Слике ове илуструју између осталога осам песама што их је спевао за ову књигу а на радовање српској деци њихов љубљени Чика Јова Змај.**

Српским **родитељима, старатељима, школским одборима** у опште свакоме који је рад да обрадује децу **лепим, јефтиним и корисним даром** о Божићу, Новој години Св. Сави и другим приликама биће ова књига дошла као што ваља

Књига ова изнеће у средњем формату до 90 страна новог, нигде још нештампаног садржаја а биће и укусно израђена, као што се у напред очекивати може од „српске народне задружне штампарије“ у Новом Саду.

Цена је књизи 30 новч.; **разпродавцима књижарски рабат. Учитељима, школским одборима и даривачима** школске деце **на сваки 10 ком. дајемо 2 комада на дар.** — Поруке се извршују тачно за готово, ил поштанским поузећем.

☛ **Овом приликом препоручујемо** и остале илустроване дечије књиге наше **накладе**: прву и другу свеску наше **„Библиотеке за мали свет“**:

свеска I. **„Радованов дар“**, цена 25 новч. и свеска II. **„Дан и ноћ“**, цена 25 нов.

У Новоме Саду у очи Материца 1877.

Српска књижара браће М. Поповића.

Ожалошћени родитељи почившег

ДУШАНА МАРКОВИЋА

УЧИТЕЉА,

јављају својим поштованим пријатељима, да ће му се 10. декембра око 11 сахата у св. успенској цркви годишњи парастос обдржавати.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Г. М. Јов., уч., овде. Ма да нам је данас тешко откинути и најмањег местанца стварима, које не задиру у народну политику или не потичу од ње ипак би смо примили ваш саставак у лист, да је у друкчијој форми написан.

Курс бечке берзе 8. (20.) дец.

5% металаци	63.30
5% народног зајма	66.35
Државни зајам од 1860 г.	110 50
Акције банчине	790 —
Кредитне акције	204 60
Лондон	120.25
Угарске разтеретнице	78.20
Темишварске разтеретнице	77.50
Ердељске разтеретнице	76 25
Хрватско-славонске разтеретнице	85.—
Сребре	105.45
Ц. кр. дукати	5.69
Наполеондори	9 63
Немачке марке	59 30

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на парохију огулинску у плашчанском протопрезвитерату.

Компетенти нека своје инструиране молбенице издаље до 1. фебруара 1878. потписаној консисторији поднесу.

Из седнице епарх. консисторије, у Плашком 29. новембра 1877. 1—3

ЕПАРХ. КОНСИСТОРИЈА ГОРЊО-КАРЛОВАЧКА.

СТЕЧАЈ.

Услед решења високославног школског савета од 22. јула 1877. бр. 97. овим се отвара стечај на овоместну српсконародну женску школу која се има са учитељицом попунити. У име годишње плате добиваће учитељица 400 ф. словом четир стотане фор. у готовом новцу, слободан стан и један ланац ораће земље од 2000 кв. хвати. Учитељица биће обвезана осим прописаних учевних предмета још и у ручним радњама школску децу обучавати.

Просителке имају своје молбенице са цужним доказима свабдевене од данас за шест недеља поднети овоместном школском одбору.

У Кумани 13. (1.) децембра 1877.

Ђ. ДОРОСЛАВАЦ, перовођа. 2—3 АНТА ГВОЖЂАР, председник.

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једне упражњене парохије у Срп. Елемиру и парохије у Бочару отвара се овим стечај.

Надтицатељи имају своје уредно инструјисане молбенице најдаље до 6 недеља од дана првог увршћења овог стечаја, потписаној конзисторији поднети.

Уједно се ради знања и равнања примећује, да се на поменутим парохијама за сада лични помоћници налазе.

Из седнице конз. у Темишвару 12 октобра 1677.

3—3 ЕПАРХ. КОНЗИСТОРИЈА.

СРПСКА НАРОДНА
ЗАДРУЖНА
ШТАМПАРИЈА
У НОВОМЕ САДУ,

удешена и снабдевена сваким штампарским материјалом, израђује свеколике штампарске послове:

ЗА ТРГОВЦЕ И ТРГОВАЧКЕ ОДНОШАЈЕ:

писма рачуне, ценовнике, подвозне листове, објаве, извештаје, обвезнице и све **остале формуларе** на свима језицима, који се употребљују у разним приликама.

ЗА ПОЛИТИЧНЕ И ЦРКВЕНЕ ОПШТИНЕ

записнике, окружнице, веровнице, књиге од најмањих до највећих формата, судске и одборске позиве, извештаје и разне објаве, порезне књижице и цео остали канцеларијски материјао.

Ова једина у овим крајевима **српска народна штампарија**, располаже и ради са изврсним раденицима штампарским, и снабдевена је обилатим прибором за штампу; израђује и онаке послове, који се само по великим варошима раде, и с тога је у стању сваку наруџбину брзо, што лепше и јефтиније извршити.

Наруџбине нека се изволе управљати **непосредно** потписаној управи.

У Новоме Саду о Никољу дну 1877.

УПРАВА

„српске народне задружне штампарије“ У Новоме Саду.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.